

7. „Quill – Glossary”, *Subjektiv.art*, accesat la 21 iulie 2025, <https://subjektiv.art/glossary/quill>.
8. „Valgrisi Printer’s Device”, accesat la 22 iulie 2025, <http://www.dodedans.com/Eholbein-valgrisi.htm>

CZU 026:61(478)(091)

REȚEAUA BIBLIOTECILOR MEDICALE: DE LA EVOLUȚIE LA INVOLUȚIE

Larisa Gologan, bibliotecar principal
**Biblioteca Științifică Medicală
USMF „Nicolae Testemițanu”**

Rezumat. *Constituirea rețelei de biblioteci medicale din Republica Moldova începe în anul 1944 prin fondarea unei mici biblioteci în cadrul Școlii de felceri și moașe din Chișinău, deschise în același an. În anul 1945 își încep activitatea Biblioteca Institutului de Stat de Medicină din Chișinău și Biblioteca Republicană Științifico-Medicală. În anii 1946-1947 sunt deschise Școli de felceri și moașe, precum și Școli de surori medicale în mai multe localități din republică, care sunt dotate cu mici biblioteci. Grație unor politici elaborate la nivel unional și republican în următorii ani și orientate spre dotarea instituțiilor medicale de nivel republican, raional și orășenesc cu biblioteci, numărul acestora crește considerabil. Astfel, la începutul anilor șaptezeci ai secolului trecut în RSS Moldovenească activează peste o sută de biblioteci medicale. Începând cu anul 1990 numărul bibliotecilor medicale este în scădere constantă și la începutul anului 2025 își confirmă activitatea doar 11.*

Scopul studiului constă în realizarea unei sinteze a dezvoltării rețelei de biblioteci medicale din 1944 până în prezent, stabilirea factorilor, care au contribuit la evoluția pozitivă a bibliotecilor medicale pe parcursul a patru decenii, precum și la involuția acestora în ultimele decenii.

Datele au fost prelevate din mai multe publicații, precum și din notele informative cu privire la activitatea bibliotecilor medicale din rețea, incluse în rapoartele Bibliotecii Științifice Medicale a USMF „Nicolae Testemițanu”, iar anterior a Bibliotecii Științifice Medicale a Institutului de Stat de Medicină din Chișinău și a Bibliotecii Republicane Științifice Medicale. Au fost analizate „Cercetările statistice anuale 6-c” Activitatea bibliotecilor medicale din Republica Moldova”, prezentate de fiecare bibliotecă, precum și sinteza statistică anuală pe rețea (pentru anii 2006 – 2024).

Rezultatele obținute ne permit să afirmăm, că bibliotecile medicale au o istorie bogată în activitatea sa de 80 de ani de existență, înregistrând pe parcursul anilor atât o evoluție pozitivă cât și o involuție la acest capitol.

Cuvinte-cheie: *Biblioteca Științifică Medicală a USMF „Nicolae Testemițanu”, Biblioteca Științifică Medicală a Institutului de Stat de Medicină din Chișinău, Biblioteca Republicană Științifică Medicală, biblioteci medicale.*

Abstract. *The development of the medical library network in the Republic of Moldova began in 1944 with the establishment of a small library within the School of Feldshers and Midwives in Chișinău, opened in the same year. In 1945, the Library of the State Medical Institute of Chișinău and the Republican Scientific Medical Library commenced their activity. During*

1946–1947, Schools of Feldshers and Midwives, as well as Schools of Nursing, were opened in several localities across the republic, each equipped with small libraries. Due to policies developed at both union and republican levels in subsequent years, aimed at providing medical institutions at republican, district, and municipal levels with libraries, their number increased considerably. Thus, by the early 1970s, more than one hundred medical libraries were operating in the Moldavian SSR. Beginning in 1990, the number of medical libraries has been in continuous decline, with only 11 libraries remaining active by the beginning of 2025. The aim of the study is to synthesize the development of the medical library network from 1944 to the present, to identify the factors that contributed to its positive evolution over four decades, as well as those that led to its decline in recent decades.

Data were collected from various publications and from informational reports on the activity of medical libraries within the network, included in the reports of the Scientific Medical Library of the “Nicolae Testemițanu” State University of Medicine and Pharmacy, as well as its predecessor institutions - the Scientific Medical Library of the State Medical Institute of Chișinău and the Republican Scientific Medical Library. Annual statistical reports (Form 6-c) entitled “Activity of Medical Libraries in the Republic of Moldova,” submitted by each library, as well as the annual network-wide statistical synthesis (for the years 2006–2024), were analyzed.

Results. The findings allow us to conclude that medical libraries have a rich history over their 80 years of existence, marked by both significant development and decline over time.

Keywords: Scientific Medical Library of the “Nicolae Testemițanu” State University of Medicine and Pharmacy; Scientific Medical Library of the State Medical Institute of Chișinău; Republican Scientific Medical Library; medical libraries.

Studiul reprezintă o generalizare a procesului de formare a rețelei actuale de biblioteci medicale din Republica Moldova. Acesta vizează perioada postbelică a RSS Moldovenești (1944 -1991) și anii de Independență a Republicii Moldova de la fondare până în prezent. Perioada cercetată începe cu anul 1944 odată cu reocuparea Moldovei răsăritene și reorganizarea RSS Moldovenești. Din acest an bibliotecile medicale din Republica Moldova încep să-și scrie o nouă istorie.

La acel moment demarează procesul de formare a sistemului de ocrotire a sănătății populației și devine stringentă necesitatea dotării cu cadre medicale. La 18 octombrie 1944, Sovietul Comisarilor Norodnici din RSSM ia Decizia cu privire la deschiderea Școlii de felceri și moașe din Chișinău (azi IP Centrul de Excelență în medicină și farmacie ”Raisa Pacalo” din Chișinău). Instituția a fost dotată și cu o bibliotecă. Aceasta poate fi considerată prima bibliotecă de profil medical și farmaceutic din RSS Moldovenească. În următorii ani în unele localități mai mari din republică se deschid și alte instituții de învățământ mediu de specialitate (6 la număr), în cadrul cărora se fondează și biblioteci.

Astfel, la 17 august 1945 Sovietul Comisarilor Poporului din RSSM semnează Decretul cu privire la deschiderea Școlii de felceri și moașe din Bălți. Documentele de arhivă confirmă înființarea acesteia în baza Școlii Medicale de felceri și moașe, care a activat din 1932 în orașul Ananiev, regiunea Odesa, transferată în anul 1945 în Chișinău și peste 2 luni în Bălți⁴⁹. La 1 septembrie 1946, prin ordinul Ministerului Sănătății al RSS Moldovenești nr. 80, își începe activitatea Școala de Medicină de felceri și moașe din Tiraspol (azi Colegiul de Stat de Medicină “Lev Tarasevici” din Transnistria / Приднестровский государственный медицинский колледж им. Л. А. Тарасевича). Luând în considerație faptul, că la Tiraspol

⁴⁹ Colegiul de Medicină Bălți. Istoric. – Disponibil online: <https://cmdb.md/despre/>. – (accesat: 13.09.2025);

exista Colegiul de Medicină din Tiraspol⁵⁰, creat în anul 1930, pe când orașul Tiraspol era capitala RSS Autonome Moldovenești dotat cu o bibliotecă, Școala de Medicină a fost creată în baza acestuia. Tot în acest an, în orașul Bender (Tighina), se înființează o altă instituție de învățământ medical de segment mediu, similară cu altele de acest gen din RSSM - Școala de Medicină. În perioada nominalizată, își începe activitatea Școala de felceri și moașe din Cahul⁵¹ și Școala de surori medicale din Orhei.⁵² Conform documentelor de arhivă, în a doua jumătate a anilor patruzeci își începe activitatea și Școala de medicină din Soroca, care a funcționat până în anul 1972.

În luna octombrie a anului 1945 își începe activitatea Institutul de Medicină din Chișinău, transferat din Kislovodsk împreună cu biblioteca (azi Universitatea de Stat de Medicină și Farmacie "Nicolae Testemițanu"). Tot în octombrie 1945 este fondată și Biblioteca Republicană Științifică Medicală, misiunea căreia era asigurarea accesului la informație a cadrelor medicale nu doar din orașul Chișinău, ci și din întreaga țară. Activitatea acesteia a constituit o preocupare constantă pentru Ministerul Ocrotirii Sănătății al RSS Moldovenești încă de la înființare. Subiectul funcționării Bibliotecii Republicane Științifice Medicale în perioada inițială de constituire a fost examinată de două ori în cadrul Consiliului științific al Ministerul Ocrotirii Sănătății al RSS Moldovenești. În rezultatul acestor întruniri au fost aplicate măsuri pentru îmbunătățirea activității acesteia. În mod special, s-a pus accent pe sporirea calitativă a colecțiilor, prin completarea acestora cu publicații de orientare ideologică și științifică, editate în ultimii ani în diferite orașe ale URSS. Despre importanța realizării sarcinii înaintate conducerii bibliotecii ne demonstrează faptul, că suma oferită în acest scop a fost triplată chiar începând cu anul 1946⁵³. Astfel, dacă în anul 1945 a fost oferită suma de 50 de mii de ruble, în următorul an aceasta constituia 156 mii 300 de ruble. În anii 1947-1950 Biblioteca a primit pentru achiziția de carte de la 157, 5 mii ruble (1947) până la 169, 2 mii ruble (1950).

Trebuie să ținem cont de faptul, că în perioada postbelică s-a impus o economie planificată, cu control riguros din partea Moscovei, în timp ce cultura a fost sever cenzurată și ideologizată, aceasta fiind subordonată directivelor Partidului Comunist, iar bibliotecile din Republica Sovietică Socialistă Moldovenească au devenit parteneri de nădejde ai guvernării în promovarea directivelor luate la diferite foruri (congrese, plenare, etc.) ale Partidului Comunist al URSS și din RSS Moldovenească, a modelului de viață socialist, a valorilor omului sovietic. Bibliotecile medicale nu au fost o excepție în acest sens și, necătând la faptul, că aveau o misiune specială de a asigura accesul la cartea medicală, acestea erau profund ideologizate. Anume din acest motiv, prioritar, bibliotecile erau dotate cu publicații cu conținut ideologic. Datorită acestui fapt, conducerea republicii a contribuit esențial la formarea unei imagini bune a bibliotecilor în societate și la transformarea acestora în actori importanți și parteneri de încredere în procesul de construire a socialismului în țara noastră.

Asigurarea bibliotecilor medicale cu publicații noi din domeniul medicinei, de asemenea, era foarte important și la acel moment. La 30 ianuarie 1948, Colegiul Ministerului Ocrotirii Sănătății a RSSM menționa într-un document: "Asigurarea periferiei cu carte este una nesatisfăcătoare. Biblioteca Medicală⁵⁴ este slab promovată în rândul cadrelor

⁵⁰ ПГМК им. Л. А. Тарасевича. История. – Доступно: <http://benderymed.ru/history>. - (Проверено: 11.09.2025)

⁵¹ Ordinul Ministerului Ocrotirii Sănătății nr. 513 din 22 mai 1946

⁵² Ordinul nr. 785 din 19 august 1947 al Consiliului Miniștrilor din RSSM și Ordinul nr. 301 din 24 august 1947 al Ministerului Sănătății al RSSM

⁵³ Лупашко, Е. И. Развитие медицинских библиотек Молдавской ССР (1945-1969). – Кишинэу: Картя Молдовенеаскэ, 1970. – С. 5

⁵⁴ Biblioteca Republicană Științifică Medicală

medicale”⁵⁵. Colegiul Ministerului Ocrotirii Sănătății, în scopul promovării imaginii și serviciilor oferite de BRȘM, înaintează conducerii Bibliotecii sarcini concrete și insistă asupra creării bibliotecilor/punctelor mobile de deservire a cadrelor medicale pe lângă secțiile raionale și orașenești de ocrotire a sănătății. Astfel, pe parcursul anului 1948 au fost înființate 12 biblioteci mobile, filiale ale BRȘM, fiecare cu o colecție de aproximativ 25 mii exemplare de carte. Fiecare bibliotecă mobilă avea un program amplu de activități cu conținut cultural-științific, scopul primordial al căruia era promovarea publicațiilor medicale și a realizărilor științifice din domeniul medicinei.

Până în anul 1948 doar 2 biblioteci din republică (BRȘM și Biblioteca Institutului de Medicină din Chișinău) erau implicate în satisfacerea necesităților informaționale ale specialiștilor din medicină. Pentru Biblioteca Institutului de Medicină era prioritar să asigure procesul de studii și să satisfacă necesitățile de informare ale studenților și ale cadrelor didactice. Sarcinile și obiectivele Bibliotecii Republicane Științifice Medicale, însă, erau mult mai complexe. Aproape integral, acestea erau gestionate la nivel unional de către Biblioteca Științifică Medicală Centrală a Ministerului Ocrotirii Sănătății din Moscova, care era desemnată drept centru metodologic pentru toate bibliotecile medicale din URSS. Aceasta avea și misiunea controlului activității Bibliotecilor medicale de rang republican, precum, și acordarea acestora a asistenței metodologice.

Efimia Lupașco, directoarea Bibliotecii Republicane Științifice Medicale, menționa⁵⁶, că în primii 5 ani de activitate BRȘM avea o bază materială slabă și ducea lipsă de cadre bibliotecare cu studii în domeniu. Din acest motiv, în anul 1949 Biblioteca a solicitat și a beneficiat de un ajutor metodologic complex din partea specialiștilor Bibliotecii Științifice Medicale Centrale a Ministerului Ocrotirii Sănătății din Moscova. Procedura s-a finalizat conform regulilor cu o notă explicativă și cu recomandări practice în scopul îmbunătățirii activității Bibliotecii. Una din recomandări viza necesitatea extinderii serviciilor BRȘM la periferie, prin utilizarea serviciului poștal. Alt aspect se axa pe necesitatea promovării imaginii Bibliotecii și serviciilor oferite de aceasta prin intermediul presei locale și republicane. Grație înlăturării neajunsurilor identificate, precum și datorită susținerii Ministerului Ocrotirii Sănătății din RSSM, activitatea bibliotecilor medicale din republică a înregistrat performanțe vizibile. E. Lupașco în lucrarea sa mai amintește, că în anul 1949 reprezentantul Bibliotecii Științifice Medicale Centrale a Ministerului Ocrotirii Sănătății din Moscova menționau despre starea de fapt a bibliotecilor medicale din RSS Moldovenească: ”Din cei 1300 de medici din republică, 300 dintre care activează în Chișinău, 269 din oraș și 74 de la periferie beneficiază de serviciile bibliotecii. Mai funcționează 27 de biblioteci mobile”⁵⁷.

În anul 1947 este fondată și prima bibliotecă a instituțiilor de cercetare în domeniul medicinei. Este vorba de Biblioteca Institutului de Cercetare în domeniul Epidemiologiei și Igienei (în ultima variantă cunoscută ca Biblioteca Agenției de Sănătate Publică). Biblioteca respectivă a activat cu succes până în anul 2018, când și-a încetat activitatea în corespundere cu reorganizarea Instituțiilor de Cercetare în domeniul Epidemiologiei în Agenții pentru Sănătatea Publică. Bibliotecarul a fost angajat într-o altă funcție în cadrul instituției medicale iar activitatea bibliotecii a fost sistată.

Pentru perioada următorilor 10 ani este caracteristică creșterea considerabilă a numărului de instituții medicale și, evident, a numărului de specialiști din domeniul medicinei.

⁵⁵ Arhiva MS a RSSM

⁵⁶ Лупашко, Е. И. Развитие медицинских библиотек Молдавской ССР (1945-1969). – Кишинэу: Картя Молдовенеаскэ, 1970. – С. 9

⁵⁷ Лупашко, Е. И. Развитие медицинских библиотек Молдавской ССР (1945-1969). – Кишинэу: Картя Молдовенеаскэ, 1970. – С. 10.

În deosebi, crește procentul specialiștilor din spațiul rural. Pentru a satisface necesitățile în lectură a lucrătorilor medicali apare și tendința de dezvoltare a rețelei de biblioteci medicale. Acest lucru s-a produs grație efortului conducerii RSSM, reprezentanților Ministerului Ocrotirii Sănătății și interesului vădit al acestora pentru dezvoltarea bibliotecilor medicale, misiunea cărora era asigurarea lucrătorilor medicali cu publicații de profil. În același timp, trebuie de menționat faptul, că deciziile luate la diferite foruri ale Partidului Comunist la nivel unional au avut un rol important în extinderea rețelei bibliotecilor medicale din RSSM și transformarea acestora în instituții cu o importanță strategică pentru buna funcționare a sistemului de ocrotire a sănătății din republică.

Anii cincizeci se caracterizează prin asigurarea bibliotecilor medicale cu acte normative necesare unei bune activități. Astfel, la 6 octombrie 1951, Ministerul Ocrotirii Sănătății din URSS a emis ordinul № 880 prin care a aprobat: ”Regulamentul-cadru cu privire la activitatea Bibliotecii Republicane Științifico-Medicale, Regulamentul-cadru cu privire la Biblioteca Institutului de Medicină și a Institutului de Cercetări Științifice, Regulamentul-cadru cu privire la Biblioteca din cadrul Spitalului Raional, precum și Regulamentul-cadru cu privire la activitatea Consiliului Bibliotecilor Medicale, Regulamentul-cadru cu privire la Împrumutul Interbibliotecar în cadrul rețelei bibliotecilor medicale. În ordin se menționa ”necesitatea stringentă în îmbunătățirea activității bibliotecilor medicale din republicile sovietice unionale și republicile autonome [...] la capitolul alcătuirii bibliografiilor tematice, îndrumarelor bibliografice, bibliografiilor pe cele mai actuale probleme din domeniul medicinei, patologiei ținutale, asigurarea sistematică a specialiștilor din medicină cu informația despre noile realizări științifice în domeniu, publicațiile noi din domeniul medicinei, satisfacerea cerințelor bibliografice parvenite din partea instituțiilor medicale de profil sanitar în toate raioanele republicilor [...]”⁵⁸.

La 22 decembrie 1952 Ministerul Ocrotirii Sănătății al URSS emite ordinal Nr. 973 ”Cu privire la îmbunătățirea deservirii medicale în spațiul rural”, în care pune în sarcina Ministerelor Ocrotirii Sănătății din teritoriu deschiderea bibliotecilor medicale în toate raioanele și în timp de 2-3 ani dotarea acestora cu colecții. Pentru realizarea acestui document Biblioteca Republicană Științifică Medicală și-a revizuit strategia cu privire la funcționarea bibliotecilor/punctelor mobile la periferie. Existența acestora a fost una foarte utilă în primii ani de după război, când nu exista o rețea de biblioteci medicale pe teritoriul RSS Moldovenești, dar la etapa vizată aceasta era deja depășită.

Inițial, responsabilitatea pentru asigurarea activității bibliotecilor create pe lângă spitalele orașenești și raionale era atribuită conducerii acestor instituții medicale. Astfel, la 1 noiembrie 1954 Ministerul Ocrotirii Sănătății a RSS Moldovenești a emis un ordin, care prevedea resurse financiare pentru achitarea serviciilor oferite de bibliograful-medic, precum și numirea responsabililor din cadrul angajaților spitalelor raionale și orașenești cărora li se punea în sarcină funcția de intermediari între Spitalele Raionale și Biblioteca Republicană Științifică Medicală.

La 9 decembrie 1957 Ministerul Ocrotirii Sănătății a URSS a emis ordinul ”Cu privire la măsurile necesare pentru îmbunătățirea activității bibliotecilor medicale”. Acest document a dat un impuls puternic procesului de dezvoltare a bibliotecilor din RSS Moldovenească.

Toate acestea au contribuit la vizibilitatea bibliotecii medicale în societate și a profesiei de bibliotecar. Indicatorii de performanță înregistrați de bibliotecile medicale au crescut. S-a înregistrat o dinamică pozitivă a numărului de lucrători medicali, care utilizau serviciile bibliotecilor medicale. Activitatea bibliotecilor medicale era reflectată în presa locală.

⁵⁸ Приказ по Министерству здравоохранения Союза ССР № 880. – Москва, МЗ СССР, 1951, 7 с.

În luna august 1958 s-a desfășurat Sesiunea Sovietului Suprem a RSSM dedicată exclusiv domeniului Ocrotirii Sănătății. La acest important for politic a fost pusă în discuție activitatea instituțiilor medicale din republică. Deciziile luate în acele zile au avut un rol important în dezvoltarea rețelei de ocrotire a sănătății din republică. În scopul realizării obiectivelor stabilite la întrunirea nominalizată, bibliotecile medicale, ca parte componentă a acestei rețele, la rândul lor, și-au trasat un șir de obiective. În această perioadă, Biblioteca Republicană Medicală își consolidează poziția prin dezvoltarea furtunoasă a sistemului de asigurare metodică a bibliotecilor medicale din Republica Sovietică Socialistă Moldovenească. Biblioteca Republicană Medicală era centru metodologic republican, orientat spre acordarea asistenței metodologice de specialitate pentru bibliotecile care activau pe lângă instituțiile spitalicești și cele de profil curativ-profilactoriu.

Rețeaua bibliotecilor medicale s-a dezvoltat cu pași rapizi, astfel încât la finele anului 1959 aceasta depășise cifra de 90 de biblioteci. Grație faptului că în această perioadă s-au deschis mai multe instituții sanitare, se extinde și numărul bibliotecilor medicale. Dotarea fiecărei instituții medicale nou create cu o bibliotecă era obligatoriu și firesc pentru acea perioadă. Astfel, numărul bibliotecilor medicale din RSSM doar în 5 ani se triplează – de la 31 în anul 1951 - la 91 în 1958. În deosebi se constată o creștere a numărului bibliotecilor din cadrul instituțiilor sanitare (de la 13 în anul 1951 la - 79 în anul 1958).

Specialiștii de la Biblioteca Republicană Științifică Medicală au elaborat un caiet de sarcini pentru cei, care plecau cu misiunea de control al activității bibliotecilor în teritoriu. De fapt, acesta era un îndrumar cu sfaturi utile la capitolul verificării activității bibliotecilor medicale din teritoriu. La întoarcerea din deplasare specialiștii-medici raportau conducerii Bibliotecii despre situația depistată la fața locului. Efimia Lupașco, directoarea Bibliotecii menționa, că ”doar în anul 1960 mai bine de 50 de medici-specialiști au acordat asistență metodologică bibliotecilor medicale din teritoriu”⁵⁹. Unitatea de metodist în statele de personal ale BRȘM a fost introdusă doar în octombrie 1961.

În anii 1961-1962 în scopul formării continue a specialiștilor din rețeaua bibliotecilor medicale au fost organizate primele conferințe științifico-practice.

În scopul asigurării accesului cadrelor medicale la cartea de profil și la rezultatele științifice din domeniul medicinei, BRȘM a implementat în activitatea sa abonamentul colectiv. Acesta era utilizat în punctele de prestare a serviciilor medicale populației din spațiul rural. Apelarea la abonamentul colectiv a fost soluția perfectă pentru îndeplinirea prevederilor ordinului Ministerului Ocrotirii Sănătății din RSS Moldovenească ”Cu privire la îmbunătățirea servirii medicale a populației din spațiul rural” (1965). În corespundere cu acesta, Bibliotecii i s-a pus în sarcină familiarizarea fiecărui lucrător medical de la sat cu noile ediții din domeniu. Dacă în anul 1965 au fost create 16 abonamente colective, apoi în anul următor numărul acestora a crescut de 10 ore, ajungând la cifra de 116.

Statutul bibliotecii medicale ca instituție cu un rol important în sistemul ocrotirii sănătății din RSS Moldovenească a fost demonstrat de către organele de resort prin mai multe acțiuni. Spre exemplu, la 13 februarie 1967 Ministerul Ocrotirii Sănătății al RSS Moldovenești a emis ordinul Nr. 25 ”Cu privire la organizarea ediției a VI-a a conferinței republicane a utilizatorilor” (organizată în colaborare cu BRȘM), prin care a obligat toți șefii de spitale din țară, directorii instituțiilor de învățământ de profil și alți manageri ai instituțiilor medicale din republică, care aveau în structurile sale biblioteci, să participe activ la lucrările conferinței, stimulând participarea la eveniment și a altor subalterni, în deosebi din teritoriu. Conform unor

⁵⁹ Лупашко, Е. И. Развитие медицинских библиотек Молдавской ССР (1945-1969). – Кишинэу: Картя Молдовенеаскэ, 1970. – С. 22.

date⁶⁰, la întrunire au participat peste 100 de lucrători medicali și 50 de bibliotecari. Materialele Conferinței au fost multiplicare și expediate managerilor tuturor instituțiilor de profil medical din țară.

În anii '60 se pune accent pe dezvoltarea bibliotecilor Spitalelor Centrale Raionale. În scurt timp acestea sunt dotate cu cadre bibliotecare bine pregătite. Una din condițiile angajării la serviciu era stagiul de muncă în domeniu de minimum 2-3 ani. Potențialii pretendenți la funcția de bibliotecar trebuiau să dețină studii superioare în biblioteconomie. Bibliotecile au fost completate cu publicații, care corespundeau cerințelor timpului. Ministerul Ocrotirii Sănătății din RSS Moldovenească a emis în anii 1965, 1966, 1967 circulare, prin care au obligat managerii Spitalelor Raionale să ofere resurse financiare pentru abonarea la un număr minim de ediții periodice și pentru dezvoltarea colecțiilor deținute de biblioteci.

Un alt eveniment care a avut un impact pozitiv asupra activității de mai departe a bibliotecilor medicale din RSSM s-a produs în anul 1965. BRȘM, în colaborare cu Ministerul Ocrotirii Sănătății din RSSM a organizat Întrunirea Unională a directorilor bibliotecilor republicane științifico-medicale. În rezultatul acestui eveniment a fost elaborat un Program strategic de dezvoltare pe termen lung a bibliotecilor medicale din RSSM (o durată de 5 ani: 1966-1970).

La 1 ianuarie 1968, în structura BRȘM a fost înființat Serviciul de Asistență Metodologică de Specialitate coordonat de un șef serviciu. În următorii ani BRȘM s-a bucurat de susținerea Ministerului Ocrotirii Sănătății. Toate inițiativele parvenite din partea Bibliotecii au fost susținute. Drept rezultat, a fost înregistrat un progres în activitatea bibliotecilor medicale din țară: a fost perfecționat sistemul de asistență metodologică, a crescut baza tehnico-materială, în toate structurile instituțiilor medicale a fost inclusă funcția de bibliotecar. Indicii și indicatorii de performanță a activității rețelei de biblioteci medicale au crescut considerabil. Un rol important a fost atribuit amplasării corecte a bibliotecilor în cadrul instituțiilor medicale, localurilor cu condiții bune pentru activitate. A fost introdusă achiziția de carte centralizată.

În anul 1969, Efimia Lupașco, directoarea Bibliotecii Republicane Științifice Medicale a Ministerului Ocrotirii Sănătății din RSS Moldovenească menționa: ”Biblioteca Centrală Științifică Medicală de Stat (din Moscova) are un rol important în îmbunătățirea activității bibliotecilor medicale din țară. La reuniunile unionale ale directorilor Bibliotecilor Științifice Medicale Republicane, organizate anual, se face bilanțul realizărilor în activitate și se trasează obiectivele în activitatea bibliotecilor medicale ale republicilor unionale. În deosebi, aș menționa nivelul înalt de organizare a ultimei Întruniri, care a avut loc în iunie 1968 și a fost dedicată problemelor asigurării desfășurării activității metodologice”.⁶¹ Tot datorită faptului că bibliotecile medicale din republică erau parte componentă a unei rețele unionale de biblioteci medicale, la formarea colecțiilor acestora au contribuit mai multe biblioteci medicale de rang republican din URSS. Nu mai puțin important, sau poate chiar decisiv, a fost entuziasmul și dorința bibliotecarilor din rețea de ași aduce contribuția la realizarea sarcinilor înaintate instituțiilor în care activau organele de conducere din domeniul ocrotirii sănătății.

La începutul anilor '70 numărul bibliotecilor medicale constituia 101. Aceste biblioteci erau ghidate metodologic de Biblioteca Republicană Științifică Medicală. Începând cu anul 1977 activitatea bibliotecilor instituțiilor de învățământ mediu de profil medical și

⁶⁰ Лупашко, Е. И. Развитие медицинских библиотек Молдавской ССР (1945-1969). – Кишинэу: Картя Молдовенеаскэ, 1970. – С. 30.

⁶¹ Idem, p.22

farmaceutic în corespundere cu un ordin emis de Ministerul Ocrotirii Sănătății au primit asistență metodologică din partea Bibliotecii Științifice Medicale a Institutului de Medicină din Chișinău (azi Biblioteca Științifică Medicală a USMF "Nicolae Testemițanu").

Starea de fapt a bibliotecilor medicale din Republica Moldova după 1991 s-a creat sub influența procesului de reformare a medicinei autohtone și a sistemului ocrotirii sănătății. Realizarea practică a acestui proces vis-a-vis de biblioteci a purtat un caracter regresiv și a fost orientat spre reducerea acestora și chiar lichidarea ca structuri din componența instituțiilor medicale, precum și la limitarea atenției administrației față de acestea. Comparând datele statistice cu privire la componența și activitatea rețelei de biblioteci medicale în anul 1990 observăm o reducere semnificativă a numărului de biblioteci medicale. La începutul anului 1990 rețeaua bibliotecilor medicale din republică era constituită doar din 68 biblioteci: Biblioteca Republicană Științifică Medicală cu 5 filiale⁶², Biblioteca Științifică Medicală a Institutului de Stat de Medicină din Chișinău, 7 biblioteci ale Școlilor Medicale din RSSM/Școlilor de felceri și Moașe, 36⁶³ biblioteci din cadrul Spitalelor Centrale Raionale, 4 biblioteci ale sanatoriilor, 17⁶⁴ biblioteci ale unităților medico-sanitare de nivel orășenesc și republican, Biblioteca Institutului de Cercetare Științifică de Profilaxie și de Medicină Clinică din RSS Moldovenească și Biblioteca filialei Școlii Republicane de perfecționare a cadrelor medicale și farmaceutice cu studii medii din Bălți.

Biblioteca Republicană Științifico-Medicală la începutul anilor '90 își păstra statutul de cea mai mare bibliotecă medicală din Republica Moldova. Biblioteca deținea cele mai valoroase publicații din domeniul medicinei și farmaciei. Aceasta primea și exemplarul Depozitului Legal. Colecțiile Bibliotecii Republicane Științifice Medicale constituiau 726401 unități materiale (141524 titluri), dintre care 560501 ex. erau din domeniul medicinei, inclusiv 317191 de cărți, 180712 (442 de titluri) de reviste medicale și 62598 de autoreferate. De fondul acesteia beneficiau 9463 de abonați, dintre care 9170 erau utilizatori unici. În anul 1990 biblioteca a înregistrat 414705 împrumuturi, dintre care 222152 de împrumuturi efectuate prin utilizarea sistemului de deservire informațională. Indicele mediu de lectură a fost de 45,2. În anul respectiv biblioteca a înregistrat 55736 de intrări (vizite). Astfel, un utilizator a vizitat biblioteca în medie de 6 ori.

Pentru funcționarea BRȘM și dezvoltarea acesteia, în anul 1990 i-au fost alocate 171,4 mii de ruble, însă, au fost cheltuite 226, 2 mii de ruble. În special, mai mulți bani au fost oferți pentru achiziția de carte. În acest scop a fost planificată suma de 44,0 mii ruble, dar s-au oferit 49,0 mii. În același timp, s-au redus semnificativ banii preconizați pentru efectuarea deplasărilor de serviciu. În acest scop au fost prevăzute 400 ruble, în realitate cheltuindu-se doar 100.

Reformele social-economice înlăptuite în Republica Moldova, au produs schimbări majore și în activitatea instituțiilor de cultură, medicină, etc. În anul 1998 este aprobată Legea

⁶² Biblioteca – filial nr. 1 de pe lângă Spitalul Republican de Psihiatrie a MS din RSSM, Biblioteca-filial nr. 2 din or. Bălți, care avea destinația să deservească specialiștii din domeniul medicinei din oraș, Biblioteca-filial nr. 3. de pe lângă Școala Republicană de perfecționare a cadrelor medicale și a farmaciștilor cu pregătire medie din cadrul Ministerului Sănătății al RSSM, Biblioteca – filial nr. 4 de pe lângă Spitalul Clinic Orășenesc Nr. 3 din or. Chișinău orientată să deservească specialiștii din instituția respectivă și din instituțiile medicale din raionul Octiabrishii din Chișinău (astăzi sectoarele Râșcani și Ciocana) și Biblioteca Filială a BRȘM nr. 5 din or. Bender, care avea misiunea să deservească specialiștii din domeniul medicinei din or. Bender;

⁶³ 3 Biblioteci ale spitalelor Raionale Centrale în anul 1990 nu a activat ori au fost închise pentru utilizatori perioade îndelungate: Dondușeni (bibliotecarul aflat în concediu de maternitate), Râșcani (situația nu este clară) și Vulcanesti (și-a reluat activitatea spre sfârșitul anului). Datele statistice cu privire la activitatea acestor biblioteci nu au fost incluse în indicii și indicatorii cu privire la activitatea rețelei bibliotecilor medicale din RSSMoldovenească;

⁶⁴ Rapoarte cu privire la activitatea în anul 1990 au fost prezentate de 14 biblioteci. Biblioteca spitalului nr.4 din Chișinău în anul 1990 nu a activat (concediu de maternitate a bibliotecarului) și 3 Biblioteci (a spitalului nr. 1 din Chișinău, a spitalului pentru copii din Chișinău și a Bibliotecii Clinicii de Oncologie nu au activat din lipsa unui specialist în state pe întreaga perioadă de raportare).

privind organizarea teritorial-administrativă a Republicii Moldova și administrației publice locale. În scopul realizării acesteia Ministerul Sănătății a Republicii Moldova la 01.07.1999 a emis ordinul cu nr. 160 "Cu privire la structura sanitară județeană și municipală", în care au fost stabilite sarcini concrete de restructurare a sistemului ocrotirii sănătății în condițiile reformei administrativ-teritoriale. A fost impusă și restructurarea rețelei bibliotecilor instituțiilor medicale și, în deosebi, a bibliotecilor fostelor spitale centrale raionale. Prin ordinul Ministerului Sănătății nr. 29, datat cu 28.02.2000 "Despre reformarea rețelei de bibliotecii medicale" a fost aprobat Regulamentul-cadru de organizare și funcționare a bibliotecii medicale Județene. În continuare, 2 biblioteci-filiale ale Bibliotecii Științifice Republicane Medicale au fost reorganizate. Filiala nr. 2 din or. Bălți a devenit Biblioteca Județeană Medicală Bălți. A fost sistată activitatea filialei nr. 5 din Bender (Tighina). Fondul de carte și alte bunuri, aflate la gestiunea acesteia prin act comun de predare-primire, semnat de reprezentantul Ministerului Sănătății al RM au fost transmise la balanța Spitalului Orășenesc Tigina. O situație mai dificilă s-a creat în legătură cu predarea fondului Bibliotecii-filiale nr. 2 din Bălți. Biblioteca deținea mai mult de 32000 de publicații, ultima inventariere a colecției fiind înfăptuită în anul 1996. La insistența Directorului general al Spitalului Județean Bălți, la gestiunea căruia a trecut Biblioteca Județeană Bălți, a fost efectuată inventarierea fondului de publicații a acesteia. Procesul de verificare a fondului respectiv a necesitat un timp mai îndelungat pentru a fi executat. Acesta s-a încheiat la finele anului 2000, actul de predare-primire fiind întocmit și semnat în primul trimestru al anului 2001.

Ordinul nr. 29 din 2000 al Ministerului Sănătății "Despre reformarea rețelei de bibliotecii medicale" a fost expediat pentru realizare în toate instituțiile medicale, care aveau în structurile lor biblioteci.

Bibliotecile medicale și după anii '90 au continuat să organizeze pentru utilizatorii săi diverse activități culturale, axate prioritar pe popularizarea publicațiilor din domeniul medicine. În toate bibliotecile se organizau conferințe tematice, expoziții și lansări de carte și multe alte activități culturale și educaționale. Un aspect important al activității bibliotecilor medicale era oferirea de suport informațional pentru a facilita integrarea și adaptarea rapidă a tinerilor medici și asistenților medicali în practică. Bibliotecile medicale aveau o colaborare fructuoasă cu bibliotecile publice și cele școlare (în special pentru promovarea unui mod sănătos de viață). În anii 1990, pe lângă faptul că în bibliotecile medicale din țară a crescut interesul față de cartea medicală, semnificativ a sporit și împrumutul de carte din domeniul social și economic, în domeniul dreptului și istoriei.

Bibliotecile organizau Zile ale specialistului, Zile de informare, expoziții tematice, reviste bibliografice, întocmeau liste bibliografice și îndeplineau cerințe bibliografice, dintre care peste 60 la sută erau de tematică medicală. Mai complicat era procesul de organizare a activității de informare individuală și în grup cu beneficiarii-lucrători medicali. În acest scop se creau și funcționau grupuri de informare științifico-medicală a specialiștilor. Astfel, în anul 1990 funcționau 5 grupuri de acest gen în bibliotecile spitalelor raionale din Edineț, Cahul, Călărași, Rîbnița și Soroca.

În anul 2005 are loc fuzionarea Bibliotecii Științifice Republicane Medicale cu Biblioteca Medico-Științifică a USMF "Nicolae Testemițanu". La momentul comasării în Republica Moldova activau doar 32 de biblioteci medicale, inclusiv 4 biblioteci ale instituțiilor de cercetare științifică (Centrelor științifico-practice), 9 biblioteci ale unităților sanitare republicane și municipale (inclusiv curativ - sanatoriale), 11 biblioteci ale spitalelor raionale, Biblioteca Școlii de Specializare și perfecționare a lucrătorilor medicali și farmaciștilor cu studii medii (Bălți) și 5 biblioteci ale colegiilor de medicină din Republica Moldova, al căror centru biblioteconomic departamental era Biblioteca Științifică Medicală a

Universității de Stat de Medicină și Farmacie "Nicolae Testemițanu" cu 3 filiale, preluate în momentul comasării de la Biblioteca Științifică Medicală Republicană.

La începutul anului 2025 în republică și-au confirmat existența și activitatea doar 11 biblioteci medicale, inclusiv: Biblioteca Științifică Medicală a Universității de Stat de Medicină și Farmacie "Nicolae Testemițanu" (Centru Biblioteconomic Departamental pentru rețeaua bibliotecilor medicale din Republica Moldova)⁶⁵; 5 biblioteci din instituțiile din învățământ profesional tehnic postsecundar și postsecundar nonterțiar (Colegii și Centre de Excelență) din domeniul Medicinii și Farmaciei (Centrul Național de Excelență în domeniul medicinei și farmaciei "Raisa Pacalo" din Chișinău, Colegiul de Medicină Bălți, Colegiul de Medicină Cahul, Colegiul de Medicină Orhei, Colegiul de Medicină Ungheni), 3 biblioteci ale IMSP de Cercetare în domeniul Medicinii (Biblioteca IMSP Institutul de Ftiziopneumologie "Chiril Draganiuc", Biblioteca IMSP Institutul de Medicină Urgentă, Biblioteca IMSP Institutul Mamei și Copilului) și 2 biblioteci ale Spitalelor Raionale (Biblioteca IMSP Spitalul Raional "Alex și Ana" din Căușeni și Biblioteca IMSP Spitalul Raional din Cantemir).

De serviciile acestora anual beneficiază aproape 20000 de specialiști din domeniul medicinei. În anul 2024 bibliotecile medicale au înregistrat 248 247 de vizite, iar împrumutul de publicații a constituit 411476 ex. (332243 ex. în l. rom.). Colecțiile din gestiunea rețelei bibliotecilor medicale la 01.01.2025 constituiau 1160158 u.m.

Anual bibliotecile medicale din Republica Moldova organizează peste 300 de activități culturale, informaționale, științifice și educaționale pentru utilizatorii săi. Tot în acest an bibliotecile au organizat 362 de ore de instruire non-formală a utilizatorilor, la care au participat 1709 de formabili.

La începutul anului 2025 cele 11 biblioteci medicale ocupau un spațiu de 4434 metri pătrați, dintre care 3300 aparțin Bibliotecii Științifice Medicale a USMF "Nicolae Testemițanu".

Biblioteca Centrului de Excelență în medicină și farmacie "Raisa Pacalo din Chișinău" (409 metri pătrați). Spațiile sunt dotate cu mobilier modern și cu tot necesarul pentru a desfășura o activitate în corespundere cu cerințele actuale Biblioteca a fost renovată în anul 2022.

Bibliotecile Colegiilor de Medicină din Cahul și Orhei ocupă spații de 403 și 256 m². Necătfând la faptul, că bibliotecile Colegiilor de medicină din Bălți și Ungheni activează în spații mai modeste ca dimensiune (52 m²), acestea activează în condiții bune.

Cele două biblioteci ale IMSP Spitale Raionale (rămase din cele 36 biblioteci de acest tip) sunt amplasate în localuri cu suprafața de aproximativ 12 m². Spre exemplu, conform datelor statistice pentru anul 2018 acestea erau amplasate în localuri mai mari (în medie 33 m²). Spațiile destinate pentru activitatea bibliotecilor spitalicești au fost reduse în perioada pandemică la decizia fondatorilor. Spitalele Raionale și Municipale, precum și alte IMSP de cercetare în domeniul medicinei din Chișinău au fost antrenate în tratarea pacienților infectați cu Covid. La acel moment a fost nevoie de extinderea încăperilor și de majorarea numărului de paturi pentru bolnavi. În acest scop unele biblioteci au fost transferate în spații mai mici ori au fost lipsite de unele încăperi, care serveau ca depozite / săli de lectură. Spre exemplu, Biblioteca Spitalului Raional "Alex și Ana" din Căușeni a fost transferată de 3 ori în perioada anilor 2020-2024. La 01.01.2025 aceasta era amplasată într-o odaie de 12 metri pătrați, care necesita reparație. Pentru anul 2025 erau preconizate resurse financiare în scopul efectuării lucrărilor de reparație. Un spațiu de 13 m² are și încăperea în care activează Biblioteca Spitalului Raional din Cantemir.

⁶⁵ Biblioteca Științifică Medicală a USMF "Nicolae Testemițanu" este reflectată în raportul respectiv doar în măsura necesară pentru a constitui un tablou deplin al rețelei de biblioteci medicale.

Șapte dintre bibliotecile medicale sunt amplasate în spații speciale și patru - în localuri reamenajate. Conform informației prezentate la începutul anului 2025, trei dintre localurile în care activează bibliotecile, necesită reparații capitale.

Reorganizarea rețelei de biblioteci medicale începută în anii 90 și astăzi poartă un caracter regresiv și este orientată spre reducerea acestora și chiar lichidarea ca structuri din componența instituțiilor medicale, precum și la limitarea atenției administrației față de biblioteci. În perioada 2013-2024 și-au încetat activitatea 17 biblioteci medicale. În anul 2013 Ministerul Ocrotirii Sănătății a emis un ordin prin care fondatorii instituțiilor medicale, care aveau în structuri biblioteci, au fost orientați să reducă unitățile de bibliotecar. Motivul reducerii consta în reducerea cheltuielilor pentru activitatea instituțiilor medicale. Unele din aceste biblioteci și-au încetat activitatea în același an, altele, însă, și-au prelungit activitatea, specialistul fiind salarizat din alte surse financiare. De regulă, pentru achitarea salariilor bibliotecarilor se utilizau banii parveniți din serviciile cu plată oferite de instituția medicală. Unii specialiști din biblioteci au fost transferați pe 0,5 și chiar 0,25 unitate. Ordinul menționat așa și a rămas incognito. Biblioteca Științifică Medicală a USMF "Nicolae Testemițanu", în calitate de Centru Biblioteconomic Departamental pentru rețeaua bibliotecilor medicale din Republica Moldova, a solicitat în repetate rânduri o copie a acestui document, la care nu a primit nici un feedback. Documentul, conform cerințelor, trebuia să fie anexat la scrisorile expediate la adresa Bibliotecii Științifice Medicale, în care se anunța despre desființarea bibliotecilor.

Implementarea noilor tehnologii informaționale, creșterea considerabilă a prețurilor la producția editorială a dus la reducerea rețelei de biblioteci din Republica Moldova. S-au creat diferite forme și modalități de reorganizare a bibliotecilor. Starea materială a acestora a ajuns la limită. Dacă în viitorul apropiat, atât la nivel de guvern, cât și la nivel de ramură, nu se vor lua măsuri pentru schimbarea situației, tendința de reducere a bibliotecilor medicale se va menține.

REFERINȚE BIBLIOGRAFICE

1. BACIU, Gh. *Istoricul medicinei și al învățământului medical pe plaiul basarabean*. Chișinău : [s. n.], 2016. 263 p. Disponibil: <https://library.usmf.md/sites/default/files/2018-10/13.%20Istoricul%20invatamantului%20medical.pdf> [accesat 2025-07-15].
2. BACIU, Gh. Evoluția medicinei naționale. In: *File din trecutul medicinei basarabene*. Chișinău : [s. n.], 2015, pp. 14-46. Disponibil: <https://library.usmf.md/sites/default/files/2018-10/11.%20File%20din%20trecut.pdf> [accesat 2025-06-16].
3. Centrul de Excelență în medicină și farmacie "Raisa Pacalo" : file de istorie. *Centrul de Excelență în medicină și farmacie "Raisa Pacalo"*. Online. Disponibil: <https://cemf.md/despre-noi/file-de-istorie/> [accesat 2025-02-23].
4. Colegiul de Medicină Bălți : istoric. *Colegiul de Medicină Bălți*. Online. (2019). Disponibil: <https://cmedb.md/despre/> [accesat 2025-06-12].
5. Colegiul de Medicină Cahul : scurt istoric. *Colegiul de Medicină Cahul*. Online. (2026). Disponibil: <https://colmedcahul.md/scurt-istoric/> [accesat 2025-06-15].
6. Colegiul de Medicină Orhei : scurt istoric. *Colegiul de Medicină Orhei*. Online. (2018). Disponibil: <http://www.cm-orhei.org/despre.html> [accesat 2025-09-25].
7. Colegiul de Medicină Ungheni : istorie. *Colegiul de Medicină Ungheni*. Online. Disponibil : <https://colmedun.md/> [accesat 2025-03-09].

8. ЛУПАШКО, Е. И. *Развитие медицинских библиотек Молдавской ССР (1945-1969 гг.)*. Кишинёв: Картя Молдовеняскэ, 1970. 52 с.
9. Приднестровский Государственный Медицинский Колледж им. Л. А. Тарасевича : история. *Приднестровский Государственный Медицинский Колледж им. Л. А. Тарасевича*. Online. Disponibil: <http://benderymed.ru/history> [accesat 2025-11-11].

CZU 025.171:004.9:027.7.021(478)

COLECȚIA RICHARD KOCH ÎN MEDIUL VIRTUAL: PERSPECTIVE ȘI PRIORITĂȚI

Nona ȘOROC, bibliotecar principal
Augustin STEPANOV, bibliotecar principal
Biblioteca Științifică Medicală a USMF „Nicolae Testemițanu”

Rezumat: Digitalizarea patrimoniului cultural a devenit o prioritate globală în contextul transformărilor tehnologice. Valorile bibliofile din Colecția Richard Koch sunt tot mai prezente în mediul virtual, iar accesibilitatea acestora contribuie la transformarea documentelor patrimoniale din resurse pasive în surse vii de cunoaștere, relevante pentru cercetare. Scopul articolului constă în analiza și identificarea modalităților prin care Colecția Koch poate fi valorificată, conservată și accesibilă prin intermediul tehnologiilor digitale. În a. 2024 Biblioteca Științifică Medicală a lansat „Biblioteca digitală Dr. R. Koch” - proiect de valorificare a colecției de carte veche și rară Richard Koch. Integrarea Colecției Koch în mediul digital nu este doar o oportunitate, ci o necesitate. Valoarea sa poate fi astfel amplificată prin instrumentele moderne de acces la informație. Colecția Koch poate deveni o resursă digitală importantă în cadrul patrimoniului cultural european virtualizat.

Cuvinte-cheie: Colecția Richard Koch, digitalizare, patrimoniu cultural, Biblioteca Științifică Medicală USMF „Nicolae Testemițanu”.

Abstract: The digitization of cultural heritage has become a global priority in the context of ongoing technological transformations. The bibliophilic assets of the R. Koch Collection are increasingly represented in the digital environment, and their accessibility contributes to transforming heritage documents from passive resources into dynamic sources of knowledge relevant to research. The aim of the article is to analyze and identify the ways in which the R. Koch Collection can be valorized, preserved, and made accessible through digital technologies. In 2024, the Scientific Medical Library launched the “Dr. R. Koch Digital Library,” a project dedicated to the promotion and digitization of the rare and old book collection associated with Richard Koch. The integration of the Koch Collection into the digital environment is not only an opportunity but also a necessity, as its value can be enhanced through modern information access tools. The collection has the potential to become a significant digital resource within the European virtual cultural heritage landscape.

Keywords: Koch Collection; digitization; cultural heritage; Scientific Medical Library; Nicolae Testemițanu State University of Medicine and Pharmacy.

Digitalizarea patrimoniului cultural a devenit o prioritate globală în contextul transformărilor tehnologice. Comunitatea utilizatorilor de informații și marile organizații